

DOI 10.33294/2523-4234-2024-1-34-83-104

УДК [271-789.33-732.3]-9 (477.83-21)]"17"

ORCID: 0009-0005-6460-1184

Ігор Ігорович Букало

## Пріори Підкамінського домініканського монастиря у XVIII столітті

У статті зібрано та проаналізовано основні відомості про пріорів Підкамінського домініканського монастиря, що займалися адмініструванням упродовж XVIII ст. Вдалося дослідити їхнє соціальне та географічне погодження, віковий та освітній рівень, кар'єру у монастирі та в інших домініканських конвентах Руської провінції Св. Яцека. Упродовж XVIII ст. Підкамінський конвент переживав період свого найбільшого розвитку, що головно полягав у вдалій адміністративній діяльності місцевих пріорів, адже саме вони були репрезентантами цієї монастирської спільноти у місцевому соціо-культурному просторі та лобістами на рівні Руської провінції. Основний наголос зроблено на просопографічному дослідженні, що дало можливість сконструювати колективний образ пріорів як окремої спільноти осіб. З'ясовано кар'єрні можливості пріорів Підкамінського конвенту, що показує місце цього монастиря у структурі Руської провінції ордену.

**Ключові слова:** пріор, Підкамінський конвент, монастир, домініканці, Руська провінція

Ihor Ihorovych Bukalo

### Priors of the Pidkamin Dominican Monastery in the 18th century

Attention is focused on the history of the priors of the Pidkamin Dominican Monastery in the 18th century, who are considered as a separate social group. The main emphasis is placed on prosopographic research, which made it possible to reconstruct a collective image of this community of persons. The complete list of priors is reconstructed, including their birthplace, social and ethnic origin, and education. The career paths of a few priors within the Pidkamin Monastery, also in the Dominican convents and especially regarding the Ruthenian Province of Saint Jacek are traced. The Dominican constitutions of the 18th century that regulated the functions and defined in detail the election procedure of the prior are investigated. It is noted that the functions of the prior, the election mechanisms and the term for which the head of the convention was elected were regulated in detail by the Constitutions of the Order. It is stated that a few examples from the monastery life affirm that norms were not followed in a strict way. Throughout the 18th century, the Pidkamin convent experienced its period of greatest development, primarily due to the successful administrative work of local priors who represented this monastery community in the local socio-cultural space and lobbied at the level of the Ruthenian Province. It is found that for almost half a century, the provincial government was headed by former priors of the Pidkamin Monastery, and their attention to this convent indicates advocacy for "Pidkamin interests" at the provincial level. The results achieved in the study allowed reconstruction of a collective image of the priors of the Pidkamin convent in the 18th century and determine the main characteristics of individuals who held this position.

**Keywords:** prior, Pidkamin convent, monastery, Dominicans, Ruthenian Province

Початок 1765 р. для домініканського конвенту у Підкамені був доволі неспокійним, не тільки через майже постійну присутність російських військ у регіоні та боротьбу за корону між шляхтою, але також конфліктом усередині монастирської спільноти, що призвів до невживаної попередньої практики позбавлення уряду пріора та застосування до нього покарання. Влітку 1764 р. перед втечею до Османської імперії Кароль-Станіслав Радзивілл (1734–1790) залишив для монастиря депозит, який складався з цінних документів про родинні маєтності (AGAD-1, s. 46–48). Королівським документом Станіслава Августа Понятовського (1764–1795) від 28 січня 1765 р., а також розпорядженням папського нунція у Варшаві доручалось, щоб депозит був переданий спеціально відісланим до Підкаменя комісарам (Barącz, 1870, s. 301–302). Проте більшість ченців відмовилися видавати депозит, тому пріор конвенту Антоній Новацький 28 лютого таємно віддав посланцям документи. Монахів настільки обурив вчинок пріора, що ті позбавили його уряду, а функції перебрав вікарій Генрик Богуцький, який згодом очолив конвент. Більше того, експріора Новацького не допустили навіть до великодньої сповіді (Barącz, 1870, s. 301–302).

Згаданий сюжет має цікаву перед та після історію. Після смерті батька, К. С. Радзивілл успадкував значні маєтності. Але через конфлікт з Чарторийськими та підтриманою ними шляхтою, був змушений покинути Річ Посполиту. 7 липня 1764 р. він на кілька днів приїхав у родинний маєток в Олиці, який невдовзі покинув та вирушив у напрямку до турецького кордону. Приблизно в цей же час, йому вдалося захвати частину рухомого майна: палацове срібло замурували в одну зі замкових стін, що зрештою, не вберегло його від розграбування російськими військовими того ж літа. Замок настільки знищили у 1764 р., що повноцінно його відродити так і не вдалося (Александрович, 2007, 34–36). Щоб зберегти цінні документи К. С. Радзивілл передав їх як депозит до Підкамінського домініканського конвенту, який згодом планував повернути. З цією проблемою Радзивілл звернувся до Якуба Фричинського, адміністратора своїх маєтків у Жовкві. В листі від 16 березня 1765 р. він детально описав, як саме потрібно діяти, аби повернути незаконно виданий пріором Новацьким депозит. У документі йдеться про те, що перебуваючи у Підгірцях, пріор Підкамінського монастиря розповів про видання депозиту чи за вказівкою нунція, чи ж за розпорядженням єпископа. Радзивілл наказав відправити до Підкаменя архіваріуса Ціхонського з Олики, аби той детально розпитав у монахів, за чийм саме розпорядженням було видано архів, а також, аби постарався повернути оригінали документів, або хоча б скласти їхні копії, “завірені” домініканцями. Для цієї роботи Ціхонський був зобов’язаний відшукати реєстр документів Олицького замку, та звірити, які саме були передані комісарам у Підкамені. Якщо б не було такого реєстру, то він мав звернутися до попереднього архіваріуса цього ж замку пана Пролоповича. У будь-якому випадку, посланець мав усілякими можливостями домогтися повернення архіву Радзивіллові (AGAD-1, s. 46–48)<sup>1</sup>.

Описана ситуація є радше винятком, аніж правилом, проте добре ілюструє уявлення монашою спільнотою про функції та обов’язки пріора, як першого серед

---

<sup>1</sup> Контекст згаданих подій добре описаний у дослідженні проф. В. Александровича (Александрович, 2007, с. 5–46).

рівних. Йдеться про елекційний уряд у домініканських монастирях, де з одного боку пріор виступає як очільник спільноти та її репрезентант “поза мурами” конвенту, а з іншого – є також підвладний цій спільноті, що часто унеможлиблює прийняття рішень одноосібно, тим паче – всупереч більшості ченців.

Відтак, випадок, що стався у Підкамені навесні 1765 р. добре ілюструє взаємини між пріором та спільнотою ченців. Тому *мета* запропонованої статті – з’ясувати особливості осіб, що обіймали посаду пріора у монастирі упродовж XVIII ст., а *робоча гіпотеза* полягає у тому, щоб показати пріорів Підкамінського домініканського монастиря, як окрему колективну групу. Мета дослідження сконструйована у *завданнях*: показати, за допомогою нормативних документів функції, обов’язки, механізми обрання на цей уряд; простежити на основі нарративних джерел основні тенденції урядування та діяльність пріорів; сконструювати на основі актових матеріалів колективний образ пріора Підкамінського конвенту у XVIII ст. (географічне та етноконфесійне походження, вік вступу до конвенту, місце прийняття, освітній рівень тощо).

### Джерела, історіографія та метод дослідження

Джерельною базою роботи є здебільшого внутрішньомонастирська документація: хроніка за 1788–1797 рр. (APPD-1)<sup>2</sup>, а також розлогі джерельні цитування діянь монастиря за XVIII ст. у викладі о. Садока Баронча (1814–1892) (Barącz, 1858; 1870); “*Liber professionis...*” (книга професій) в Підкамінському конвенті, ведена з 1654 р. (APPD-3)<sup>3</sup>; щоденник-спогади одного з пріорів монастиря – Александра Бергофа (1658–1725) (PAU і PAN-1)<sup>4</sup>, актові матеріали (ЦДІАЛУ-1; ЦДІАЛУ-2; ЦДІАЛУ-3; AGAD-1<sup>5</sup>; PAU і PAN-2). Проаналізовано також протоколи візитацій монастиря 1730-х рр. з Генерального архіву Домініканського Ордену в Римі (AGOP-1). Взято до уваги інформацію з анкети 1773–1774 рр. варшавського нунція Джузеппе Ґарампі (Bieńkowski, 1972; Flaga, 1989). Згадані документи дають можливість сконструювати колективний образ пріорів та їх місце у монастирській спільноті XVIII ст., простежити їхню формацію, освітній рівень, соціальне походження, кар’єрний ріст тощо.

Студії над монастирськими спільнотами є досить актуальними, про що свідчить стан історичних досліджень, зокрема і для конвентів, що існували на території ранньомодерної України (Miławicki, 2015; 2022). Перші спроби просопографічного дослідження монастирських спільнот домініканців відомі ще з середини XVIII ст., зокрема книга о. Клеменса Ходакевича (1715–1797) (Chodykiewicz, 1780) – домініканця з Бердичева, у якій зібрано інформацію про найвизначніших діячів Руської провінції Св. Яцека Одровонжа упродовж XVII–XVIII ст.<sup>6</sup> Набагато ґрунтовнішим

<sup>2</sup> Частково інформацію про останні роки XVIII ст., що головню стосуються урядування останнього у цьому столітті пріора М. Биліни, можна почерпнути з хроніки С. Баронча, що ведена з 1800 р. Див: (APPD-4).

<sup>3</sup> Автор висловлює щирю подяку д-ру І. Альмесу за допомогу у копіюванні матеріалів.

<sup>4</sup> Щира подяка о. Мареку Мілавіцькому (OP) за надані копії матеріалів.

<sup>5</sup> Щира подяка проф. В. С. Александровичу за допомогу з пошуком матеріалів.

<sup>6</sup> Наприкінці своєї книги К. Ходикевич подає у хронологічному порядку короткі біографії спочатку ченців, а пізніше черниць домініканського ордену. Серед перелічених осіб, заното-



Пресвятої Богородиці<sup>7</sup> (Chodykiewicz, 1780, s. 354). Варто зауважити, кількість ченців у Підкамені чітко регламентувалася. У 1644 р. пріор конвенту звертався до власника містечка Александра Цетнера з проханням започаткувати чернечі студії, а це вимагало збільшити кількість насельників до 15 осіб. Тоді ж А. Цетнер наголосив на тому, що згідно з канонічним правом, конвент може існувати при наявності 12-х монахів, проте за відповідним погодженням провінційного уряду, кількість насельників може бути 15 осіб (Bańcz, 1870, s. 36–37, 335–336). Невдовзі, на провінційній капітулі в Єзуполі<sup>8</sup> затвердили положення про 15 ченців у Підкамені (Bańcz, 1870, s. 37), а у 1674 р. на горі Рожаниця зафіксовано 14 осіб (Bańcz, 1870, s. 96).

У другій половині XVII ст. монастир активно розвивався, зокрема через популяризацію культу чудотворного образу, тому став одним з найбільших у Руській провінції. Такий стан речей сприяв посиленню контактів з іншими конвентами, що своєю чергою зумовило посилення динаміки серед монахів, які активно змінювали місце осідку (Bańcz, 1870, s. 89). З кінця XVII ст. відомо кілька осіб, які попередньо будучи пріорами Підкамінського конвенту, ставали провінціалами або ж навпаки. Для прикладу, Яцек Жечковський – профес з 1667 р., у 1670–1674 рр. був пріором монастиря, а пізніше обраний провінціалом (1674–1679). Після завершення каденції очільника провінції, він повернувся до Підкамінського конвенту, де знову виконував обов’язки пріора до самої смерті (1679 р. – початок жовтня 1683 р.) (Bańcz, 1870, s. 89, 93–94, 100, 102–103).

Наприкінці XVII ст. через часті татарські напади монахи обирали конвенти в укріплених містах, як то Жовква, Золочів чи Львів<sup>9</sup>. У т. ч. домініканці з Підкаменя були змушені покидати кляштор й шукати притулок у добре укріпленому і недалекому місті Броди. Згодом ченцям вдалося викупити ділянку у межах міста та невеликий будинок, який невдовзі вони перетворили на домініканський монастир (Markiewicz, 2009,

<sup>7</sup> Про чуда, що відбувалися біля ікони, правда Внебовзяття (Успіння) Пресвятої Богородиці, що знаходилася у великому костельному вівтарі, згадує львівський канонік Ян Томаш Юзефович (1663–1728) автор хроніки “Історія Львівського архієпископства (1614–1700)”. Власне, під 1641 р. він нотує, що багато осіб отримали оздоровлення біля ікони, тому у судовому порядку до Підкаменя була запрошена спеціальна комісія, що складалася з регента львівського монастиря Шимона Окольського (1580–1653) та пріора домініканського монастиря в Єзуполі Франциска Рожицького. Вони мали з’ясувати, яким саме чином вчинялися чуда за посередництвом та поміччю святої ікони, при цьому користувалися нормами постанов Тридентського собору, зокрема 25-ї сесії “Про звернення до святих”, що в оригіналі називається: “De invocatione, veneratione et reliquiis sanctorum, et sacris imaginibus” (Капраль, Клименко, 2023, с. 240, 245). Невдовзі зібрана інформація у вигляді свідчень осіб, що отримали зцілення через посередництво ікони, була опублікована у книзі Ш. Окольського виданій у 1648 р. (Okolski, 1648).

<sup>8</sup> Сьогодні селище на території Івано-Франківської обл.

<sup>9</sup> Під час Хмельниччини усі монахи покинули кляштор, окрім брата Маріанна, який добровільно залишився у Підкамені пильнувати майно, що не вдалося вивезти. З приходом козацьких загонів, брата Маріанна було страчено (Bańcz, 1870, s. 81). Під час наступної військової компанії у 1653 р. частина монахів разом з пріором та майном з конвенту переховувалися у Жовківському домініканському монастирі (Bańcz, 1870 s. 84).

s. 227–255). Початково Бродівський конвент підпорядковувався Підкамінському та навіть мав спільного пріора, проте з початку XVIII ст. став окремим монастирем<sup>10</sup>.

Протягом перших десятиліть XVIII ст. у Підкамені мешкало від 10 до 20 осіб. Різке збільшення кількості монахів простежується з 1750-х рр., що було пов’язано з коронаційним процесом чудотворної ікони. Згідно з візитацією, що відбулася у монастирі 20 листопада 1736 р. на горі Рожаниці проживало 10 осіб, про що свідчать їхні особисті підписи наприкінці документу (AGOP-1, s. 14). Натомість наприкінці століття, у 1780-х рр., за актами провінційної капітули 1786 р. у конвенті мешкало уже 62 особи, з яких 55 – отців та 7 конверсів (PAU і PAN-2, s. 5–11; Bieńkowski, 1972; Flaga, 1985; Flaga, 1989). У 1780-х рр. Підкамінський конвент фактично перетворився на центр Руської провінції домініканців.

На початку XVIII ст. Підкамінський конвент став також парафіяльним центром для католиків латинського обряду з навколишніх сіл: Дудин, Крутнів, Кутище, Лідехів, Люсятин, Накваша, Нем’яч, Паликорови, Паньківці, Розтоки, Черниця і Яснище. Парафія при монастирі належала до Луцької дієцезії, та власне була створена луцьким каноніком (Bańczak, 1870, s. 117). Функціонування при конвенті парафії, а потім і новіціату зумовлювало необхідність більшої кількості монахів. 13 серпня 1746 р. привілеєм генерала Ордену Томаша Ріппола в монастирі запровадили генеральні студії (Bańczak, 1870, s. 272), що не тільки перетворило його на один з найбільших освітніх осередків домініканців у регіоні, але і піднесло статус Підкамінського конвенту як одного з числа Уряду конвентів генеральних.

Значне посилення монастиря зумовило і підняття статусу його пріора, що добре помітно з початку XVIII ст., коли очільниками Підкамінського конвенту стають ченці, які навчались поза Річчю Посполитою, а з іншого боку – очільники Підкамінського монастиря становили майже половину провінціалів та навіть поєднували пріорство та провінційний уряд, як то у випадку з останнім пріором у XVIII ст. Миколаєм Біліною (1763–1818) (Іл. 4.). Такий стан речей зумовлює актуальність дослідження пріорів конвенту, як окремої групи осіб, аби реконструювати їх колективний образ та визначити основні його складові.

### **Основні обов’язки та функції пріора**

Очільником монастирської спільноти у домініканців виступає пріор – буквально “перший” (з лат. *prior*) серед монахів конвенту. Функції пріора, механізми обрання та термін на який обирався очільник конвенту детально регламентувалися Конституціями Ордену. Щоправда, такі документи постійно доповнювалися ухвалами Генеральних капітул, які формували правові норми, що ними послуговувалися домініканці впродовж XIII – до кінця XVII ст. Варто зауважити, що ці норми суттєво змінилися лише після Наполеонівських війн та спроб переосмислення домініканцями канонічного права у першій половині XIX ст.

Базовим та широко поширеним серед монастирів нормативним актом, що регламентував функції та обов’язки пріорів була Конституція Ордену, укладена Камілом Войцихом Ясінським (1573–1649) у 1638 р. (Jasiński, 1638). Конституція, або ж “*Summarium Ordinationum...*” являє собою сукупність приписів, у основі яких ле-

<sup>10</sup> Підкамінський пріор призначав вікарія для конвенту в Бродах.

жать постанови здебільшого генеральних капітул Ордену. Сам текст конституції поділений на параграфи, а ті у свою чергу на окремі правила пронумеровані у алфавітному порядку.

За конституцією 1638 р. можна виокремити чіткі вимоги, що стосувалися кандидата на пріорство: відповідати усім нормам моралі та бути прикладом для наслідування іншими; бути звільненим від усіх монастирських урядів, які не дозволяли бути обраним пріором, зокрема, категорично заборонялося поєднувати посаду синдика та пріора. Під час урядування пріор звільнявся від обов'язку проповідування – основної діяльності домініканців, за виключенням особливих на то причин, як наприклад дозвіл від провінціала або ж за узгодженням з монастирською спільнотою свого конвенту. Також до функцій уряду належало: пильний догляд за навчанням братів, або, для прикладу, дозвіл на полишення території монастиря. Окремою прерогативою для пріора була можливість говорити за межами

трапезної монастиря, що міг дозволити через поважні причини й іншим ченцям. Пріор зобов'язувався відмовитися від “добровільних” й частих поїздок за межі конвенту, та працювати над впорядкуванням внутрішньомонастирського простору. Регламентує конституція також взаємини з провінціалом, вказуючи на те, що останні не повинні намагатися позбавити уряду чи обмежити повноваження пріора, регламентовані конституціями та постановами генеральних капітул, натомість і пріори не повинні узурпувати владу у монастирі та не можуть перетворити елекційний уряд на одноосібну форму урядування (Jasiński, 1638, s. 308–309).

Окрім проаналізованих функцій, вартує виокремити також представницьку, адже саме пріори конвенту були своєрідними репрезентантами монастирської спільноти назовні. Саме вони комунікували з місцевою шляхтою – власниками маєтностей, провінціалами чи єпископами. Тому, з другої половини XVII ст. відомо, що підкамінські пріори відправляли частину ченців в якості придворних капеланів до шляхетських родин. Така практика супроводжувалася відповідною фінансовою підтримкою конвенту. Наприклад, у 1640-х рр. трьох монахів Олексія, Яцека і Валер'яна пріор відправив: “...do zamożnej szlachty polskiej w celu wyjednania jałmużny potrzebnej do prowadzenia dalszej fabryki około murów kościoła i klasztoru” (Barącz, 1870, s. 79). Про комунікацію з місцевою шляхтою згадує у спогадах і А. Бергоф. Будучи пріором у Підкамінському конвенті з листопада 1714 р., він зазначив, що на початку велико-



Іл. 2. Пріор А. Філіпович  
(Zukiewicz, 1907, s. 142)

днього посту відвідав власників містечка Цетнерів та, власне, занотував, що ті його дуже приязно прийняли (PAU і PAN-1, s. 66 зв.). Ймовірно пріор не тільки відвідував Цетнерів, але також вдіяв таїнство сповіді у час великоднього посту.

### **Механізм обрання пріора**

Спосіб обрання пріора сформувався ще з періоду заснування Ордену. На перших капітулах, зокрема в 1236 р., встановлено, що після смерті або ж усунення пріора ченці мають обрати нового очільника конвенту, якщо ж вони цього не зроблять, то кандидатуру повинен призначити провінціал. Тобто, уряд пріора був виборним, та існувало кілька важливих умов під час обрання: лише після завершення функцій попереднього (після смерті чи після усунення); протягом місяця з часу закінчення каденції попереднього (Jasiński, 1638, s. 135–136).

Детальніше про організацію виборів описано у відповідному розділі згаданої конституції укладеної К. Ясінським. Організацією виборів пріора займався субпріор. Якщо його не було, або він не бажав упродовж трьох днів після закінчення каденції попереднього пріора організувати вибори, то цей обов’язок переходив до вікарія конвенту. Якщо ж і вікарій відмовлявся від організації та проведення виборів, тоді ця прерогатива переходила до найстаршого ченця монастиря. У перші дні після повідомлення про завершення урядування пріора, ченці узгоджували час і місце виборів (могли обрати будь-який день місяця). Якщо протягом першого місяця нового очільника обрати не вдалося, тоді ченці мали надіслати відповідний акт до провінційного уряду, а також організувати «другий тур» виборів (Jasiński, 1638, s. 136–137).

В день обрання “урочистість” розпочиналася звуками дзвонів, які сповіщали про прибуття до визначеного місця. Опісля кожен з монахів почергово мав можливість висловитись про бажаного кандидата і лише згодом ченці голосували. Початково домініканці публічно заявляли про свого обранця, але згодом голосування проводилося тільки таємно без права розголошувати свій вибір (згідно з постановами генеральної капітули у Болоньї 1564 р.). Право обирати пріора мали ченці, які 12 років перебували у спільноті, проте, якщо не знайдеться хоча б двох таких ченців, тоді пріора обирали також монахи, які проживали у спільноті понад п’ять років. Головував під час виборів субпріор, вікарій або найстарші ченці конвенту: вони рахували голоси й визначали нового обранця; вони мали також рівні права разом з іншими виборцями (Jasiński, 1638, s. 135–136).

Важливою частиною виборчого процесу було складення відповідного протоколу, де вписувалися лише присутні особи, прізвища обраних кандидатів та кількість голосів за них. Такий документ публічно зачитували перед усіма ченцями в трапезній конвенту і фіксували годину й дата оголошення, з якої новий пріор приступав до повноважень. Після виголошення акту виборів, новий обранець мав три години на те, аби прийняти, чи ж відхилити пріорат. Якщо обраний кандидат відхилив результати голосування, то ініціатива для обрання пріора переходила до провінціала (Jasiński, 1638, s. 138–139). Акт голосування ченці зобов’язувалися відправити до провінціала, який упродовж трьох місяців розглядав кандидатуру нового пріора і затверджував чи на підставі вагомих аргументів “ветував” результати виборів (Jasiński, 1638, s. 140).



Уряд та імена пріорів Підкамінського монастиря відомі з 1617 р., після провінційної капітули в Сандомирі. Тоді конвент очолив о. Вінцентій з Ярослава (Bařacz, 1870, s. 20). Відомості про перших пріорів є досить фрагментарними, що дозволяють заледве сконструювати загальну хронологію їх урядування. Натомість більш відомими є очільники підкамінських домініканців у XVIII ст., що дозволяє відтворити не лише хронологію, але дізнатися і про особливості та функціональне призначення у конвенті.

Незважаючи на чіткі приписи щодо обрання пріора, вони не завжди виконувалися. Наприклад, зі спогадів А. Бергофа відомо про обрання пріорів у Мінському конвенті. Сам Бергоф очолював цей конвент з 1700 р., проте 15 липня 1707 р. ченці обрали нового пріора о. Кобуза. З цим рішенням було відправлено посланця до провінціала (PAU і PAN-1, s. 28), який не підтвердив обрання нового пріора. Першого вересня посланець повернувся з цією вісткою зі Львова, після чого було проведено повторні вибори та обрано пріором згаданого А. Бергофа. Провінціал Юзеф Моцарський погодив такий вибір і Бергоф приступив до другої каденції вже 10 вересня 1709 р. (PAU і PAN-1, s. 28 зв.). Згодом, у 1714 р. у Мінському конвенті знову обирали пріора. На елекції, що відбулася 14 квітня проголосували за Домініка Нущинського. Акт виборів відправили для погодження до Львова у провінційний уряд. На цей раз провінціал погодив обрання нового пріора, натомість сам Домінік 30 травня відмовився від прийняття пріорату, що відповідно стало причиною скликання нових виборів вже 20 червня того ж року. Новим обранцем мінських домініканців став Людвік Іваніцький. Відповідний акт виборів пріора було відправлено до Львова 30 червня. Натомість, у провінційному уряді не затвердили Людвіка, а призначили на цей уряд Томаша Гослінського 16 липня того ж року. Власне, Гослінський і став новим очільником мінських домініканців. Правда, Бергоф все ж не полишав зусиль, аби втриматися пріором та навіть відіслав відповідне клопотання до Риму, проте, коли відповідь з його погодженням на мінське пріорство повернулася, було трохи запізно, адже о. Томаш вже повноцінно виконував функції нового пріора (PAU і PAN-1, s. 63 зв.–64). Приклад мінських домініканців дає можливість зрозуміти процес обрання пріора у монастирі та затвердження його провінціалом, що не завжди співпадало з декларованими нормами у домініканських конституціях.

У більшості конвентів пріора можна було обирати виключно з особового складу ченців, натомість у Підкамінському монастирі у 1744 р., згідно з декретом генерала Ордену, ченцям було дозволено обирати пріором отця з будь-якого іншого домініканського монастиря, проте з числа тих осіб, які закінчили трьохрічні студії з теології (Bařacz, 1870, s. 266). Така практика давала можливість запрошувати на пріорство монахів з інших конвентів, які вирізнялися певними інтелектуальними чи соціальними активностями, а з іншого боку, пріори, які відзначилися у Підкамінському конвенті мали неодноразові запрошення очолити інші монастирі. Показовим прикладом є А. Філіпович (*Іл. 2.*), який мав цілий ряд запрошень на пріорство до багатьох монастирів у Руській провінції (Bařacz, 1861b, s. 155), а також М. Прусський, котрий окрім пріорства у Підкамені очолював монастирі у Львові (двічі), Бродях (двічі), Ярославі, Єзуполі та Кам'янці (двічі) (Chodykiewicz, 1780, s. 358–359). Варто зауважити, що окремі пріори розпочинали



Лл. 3. Пріор Г. Русіан  
(Żukiewicz, 1907, s. 134)

свою кар’єру з Підкамінського монастиря та продовжували її у інших конвентах. Для прикладу Вінцентій Спендовський прийняв професію у Підкамені (1714 р.) (APPD-3, s. 32), після чого, у 1731–1734 рр. очолював цей конвент, а згодом був обраний очільником домініканського монастиря у Кам’янці, де, власне, відзначився відбудовою монастиря за підтримки Теребовлянського старости Міхала Потоцького. Власне, тому вже з перспективи успішного пріорату у Кам’янці, Спендовського обрали провінціалом (1756–1760) (Barącz, 1861a, s. 334–335; Özgüleş, Quirini-Poplowski, 2013, s. 334–335).

### Кількість пріорів та час урядування

Вдалося встановити імена 26 пріорів, які обиралися у Підкамені упродовж XVIII ст., троє з них – двічі, та один – тричі. Здебільшого це було зумовлено їхньою

залученістю до провінційного урядування. Зокрема, Томаш Крушевський, Маріан Пруський та Генрик Русіан (Лл. 3.) по чергово займали посади пріора у Підкамінському конвенті, а також очільника Руської провінції. Августин Філіпович – єдиний, хто очолював монастир двічі, проте друга каденція була пов’язана радше з тимчасовим виконанням обов’язків пріора. Середня тривалість урядування пріорів у XVIII ст. становила 4,4 роки<sup>11</sup>. Найдовше, 28 років, у монастирі урядовав М. Биліна, більшість цього часу припала на початок XIX ст. (1787–1815), Т. Крушевський сумарно був пріором 11 років, Т. Новомейський (Лл. 1.) та А. Філіпович по 9, натомість четверо пріорів перебували на посаді менше року. Здебільшого спостерігається тенденція урядування пріора 2–3 роки, після чого відбувалося обрання нового очільника конвенту.

За конституціями Ордену каденція уряду пріора тривала 3 роки, хоча попередньо, ще з XIII ст. нормативний час перебування ченців при уряді становив 2 роки. Проте постановою Римської капітули 1629 р. було остаточно затверджено трирічний термін пріоратування (Jasiński, 1638, s. 309). Окрім цього монахи, які обиралися пріорами двічі, не мали права обиратися на третій термін. Аналізуючи випадки обрання, для прикладу, Т. Крушевського пріором на третій термін, або ж М. Биліну на понад 28 років, слід припускати, що конституційні норми для ченців були радше дорадчими, що уможливило, за загальної згоди, їх порушення, як у конкретно згаданих випадках.

<sup>11</sup> У XIX ст. ситуація дещо змінилася: з 1787 р. до 1903 р. у монастирі були обраними пріорами всього 18 осіб, а середній термін перебування при уряді пріора збільшився до 6,4 роки (Miławicki, 2022, s. 207–245).

Пріори конвенту у XVIII ст.

№	Пріор	Роки урядування	Кількість років
1.	Томаш Крушевський (Tomasz Kruszewski)	1699 – 2 лютого 1708	9
		серпень 1715 – листопад 1717	2
2.	Ансельм Слотковський (Anzelm Słotkowski)	23 серпня 1708 – жовтень 1711	3
3.	Яцек Сенковський (Jacek Sękowski)	жовтень 1711 – 1 жовтня 1714	3
4.	Александр Бергоф (Alexander Berhoff)	10 листопада 1714 – серпень 1715	>1
5.	Маріан Прусський (Maryan Pruski)	листопад 1717 – кінець 1721	4
		липень 1734 – 26 листопада 1740	2
6.	Томаш Новомейський (Tomasz Nowomiejski)	кінець 1721 р. – грудень 1730	9
7.	Станіслав Хойнацький (Stanisław Chojnacki)	грудень 1730 – грудень 1731	1
8.	Вінцентій Спендовський (Wincenty Spędowski)	грудень 1731 – липень 1734	3
9.	Августин Філіпович (Augustyn Filipowicz)	26 листопада 1740 – 3 лютого 1748	8
		13 листопада 1750 – 11 березня 1751	>1
10.	Альберт Слотвінський (Albert Słotwiński)	3 лютого 1748 р. – 15 листопада 1749	1
11.	Бонавентура Бистжицький (Bonawentura Bystrzycki)	15 листопада 1749 – 13 листопада 1750	1
12.	Діонізій Радзінський (Dionizy Radziński)	11 березня 1751 – серпень 1751	>1
13.	Феліціан Збикальський (Felician Zbykalski)	серпень 1751 – 7 грудня 1753	2

14.	Генрик Русіан (Henryk Russyan)	7 грудня 1753 – 4 грудня 1756	3
		листопад 1769 – кінець 1772	3
15.	Томаш Аведика (Tomasz Awedyka)	4 грудня 1756 – 24 квітня 1760	4
16.	Чеслав Левковський (Czesław Lewkowski)	24 квітня 1760 р. – перед 9 квітня 1763	3
17.	Антоній Новацький (Antoni Nowacki)	перед 9 квітня 1763 – січень 1765	2
18.	Генрик Богуцький (Henryk Bogucki)	січень 1765 – жовтень 1766	1
19.	Францішек Бліковський (Franciszek Blikowski)	жовтень 1766 – листопад 1769	3
20.	Казимир Вілямовський (Kazimierz Wilamowski)	кінець 1772 – кінець 1774	2
21.	Вавжинець Кірякевич (Wawrzeniec Kiryakiewicz)	кінець 1774 – 17 грудня 1776	2
22.	Венедикт Рибчиньський (Benedykt Rybczyński)	17 грудня 1776 – кінець 1779	3
23.	Плацид Смошарський (Placyd Smoszarski)	кінець 1779 – до лютого 1782	3
24.	Емерик Шадбей (Emeryk Szadbej)	лютий 1782 – листопад 1782	>1
25.	Норберт Вирозумський (Norbert Wyrozumski)	листопад 1782 – кінець 1787	5
26.	Миколай Біліна (Mikołaj Bylina)	кінець 1787 – 1815	28

### Походження та вік пріорів

На відміну від років пріорювання, доволі мало відомо про соціальне, етнічне походження ченців, або ж їх час та місце народження. В загальному така інформація відома тільки щодо окремих пріорів. Найперше йдеться про А. Бергофа, який народився у Бродах та М. Пруського, котрий походив безпосередньо з Підкаменя. Завдяки спогадам Бергофа, знаємо про його батьків та середовище звідки він походив. Батько Єжи Бергоф проживав у Бродах, проте сам походив з Вестфальського князівства, натомість мати Анна з дому Лубецька була полячкою. Дитину, яка народилася 18 жовтня 1658 р., подружжя охрестило у костелі в Бродах та обрали для нього ім'я Войцех. Бергоф був добре обізнаний з діяльністю підкамінських

домініканців, адже останні неодноразово прибували до Бродів у пошуку порятунку від нападів татар. У 1676 р. домініканці разом з монастирськими коштовностями та чудотворною іконою переховувалися у бродівському замку. Войцех Бергоф у замковій каплиці Конецьпольських прийняв домініканський габіт під іменем Александр з рук тодішнього провінціала Яцека Жечковського (APPD-3, s. 8; Wařacz, 1861b, s. 88–90).

М. Прусський народився у Підкамені 2 лютого 1684 р. у шляхетській сім'ї Мартина та Гедвіки Прусських. Дитина була охрещена у монастирському костелі генеральним проповідником о. Йосифом Козловським та отримала ім'я Александр (Chodykiewicz, 1780, s. 358–359). Невдовзі, після втрати батьків був змушений мешкати у бабці Войтковської у с. Ясенів біля Бродів. Дитинство М. Прусського було досить важким, адже він разом з бабцею потрапили до татарського полону, де пробули більше 5-ти років

та були викуплені стараннями підкамінського пріора Генріха Войтковського (пріор 1694–1697 рр.). Ймовірно бабцю Прусського та о. Генріха пов'язували родинні зв'язки, про що свідчить однакове прізвище та тісні контакти між ними. Під впливом Войтковського, Прусський прийняв домініканський габіт у Підкамінському монастирі 14 серпня 1701 р. (APPD-3, s. 21–22; Wařacz, 1861b, s. 234–237) у віці 16 років, що було мінімальним допустимим віком для вступу до спільноти домініканців (Сінкевич, 2009, с. 120–123). Можемо припустити, що більшість підкамінських пріорів вступили до конвенту у віці 16–17 років, адже серед п'яти монахів, для яких відомий рік народження, лише А. Філіпович прийняв постриг у віці 23-х років, натомість А. Баргоф, М. Прусський, Г. Русіан та М. Биліна зробили це у віці 16–18 років.

Що ж стосується географії походження підкамінських пріорів, то брак джерел не дозволяє відтворити цілісної картини, проте два випадки місцевого походження, про які відомо, дозволяють припустити, що це були здебільшого вихідці з навколишніх терен.



Іл. 4. Пріор М. Биліна  
(Żukiewicz, 1907, s. 86)

**Походження та вік пріорів**

№	Пріор	Рік і місце народження	Рік прийняття до конвенту	Рік і місце смерті
1.	Томаш Крушевський	Комарно (?) <sup>12</sup>	1676	1718, Підкамінь
2.	Александр Бергоф	18 жовтня 1658, Броди	1677	11 вересня 1725, Мінськ
3.	Генріх Богуцький		1747	1782, Пінськ
4.	Маріан Пруський	2 лютого 1684, Підкамінь	1701	1758, Кам'янець
5.	Августин Філіпович	1700	1723	6 серпня 1751, Підкамінь
6.	Генрік Русіан	1703	1722	1788, Бар
7.	Микола Биліна	1754	1770	7 квітня 1818, Тернопіль

**Освітній рівень пріорів**

Освітній процес також регламентувався конституціями Ордену, а освітній рівень ченців був доволі різним. Ймовірно, більшість починали здобувати освіту ще до вступу в монастир. Наприклад, вже згаданий А. Бергоф розпочав навчання в 11-річному віці у Львові, де відвідував приватні уроки. У 1670 р. за рекомендацією вчителя пана Вапанського, Бергоф вступив до “класи вищої”, які студіював до 1672 р. Опісля батько-лютеранин відправив сина на навчання до Яна Девера, в якого Бергоф також виконував функції секретаря впродовж майже двох з половиною років (PAU і PAN-1, s. 2 зв.–4 зв.). Після прийняття до конвенту, Бергофа разом з кількома іншими братами 15 грудня 1682 р. відправили на генеральні студії до Львова. Через рік навчання, у листопаді 1683 р., він склав екзамен та отримав ступінь “студента теології” (PAU і PAN-1, s. 8–9). Після завершення студій, 10 січня 1687 р. відбувся екзамен, на котрому Бергоф став лектором теології (PAU і PAN-1, s. 10 зв.). Тоді Бергоф повернувся до Підкаменя, де викладав філософію й риторику. Його студентами були один отець та шестеро братів конвенту (PAU і PAN-1, s. 10–11 зв.). У монастирі в Островні Бергоф також викладав теологію й

<sup>12</sup> У 1677 р. А. Бергоф разом з Т. Крушевським відвідували сестру останнього у Комарно. Див.: (PAU і PAN, s. 6).

риторику, а його слухачами були не тільки ченці, але і світські особи: “W dzień św. Bazylego rozpocząłem Kurs filizofii w pszytomności wielu panów świeckich” (PAU i PAN-1, s. 12 зв). Зокрема чернець зазначив, що серед студентів був також шляхтич пан Потровський.

Нерідко майбутні пріори навчалися в Римі, зокрема, в Колегіумі св. Томи Аквінського, куди цільово з провінції відправляли на навчання здібніших осіб. Слід зауважити, що відповідне рішення про дозвіл на навчання закордон, а також його оплата належало до прерогативи провінційного уряду, адже здебільшого саме капітули приймали відповідні рішення (Świętochowski, Chruszczewski, 1975, s. 468–475). Шість пріорів Підкамінського домініканського монастиря отримали освіту в Італії, зокрема 5 з них навчалися в Колегіумі св. Томи Аквінського в Римі, а ще один – у Болоньї. Т. Крушевський отримав дозвіл на виїзд закордон 25 вересня 1681 р., а вже 30 травня 1685 р. склав екзамен у Римі на лектора. Повернувшись до краю, підтвердив проходження генеральний студій – повторно склав екзамен у Львові 19 вересня 1685 р. (Świętochowski, Chruszczewski, 1975, s. 536). Після навчання Крушевський повернувся до Підкаменя, де також викладав. 14 березня 1706 р. провінційна рада дозволила виїзд закордон М. Пруському на навчання також до Колегії св. Томи Аквінського у Римі. Там же Пруський здав екзамен 20 жовтня 1711 р., а після повернення до Речі Посполитої, повторно склав його у Львові 30 липня 1712 р. (Świętochowski, Chruszczewski, 1975, s. 539). Натомість С. Хойнацький генеральні студії проходив у Болоньї<sup>13</sup>, де склав екзамен лектора 2 жовтня 1714 р., а після повернення, повторно у Львові – 18 вересня 1714 р. (Świętochowski, Chruszczewski, 1975, s. 540). Достеменно невідомо, коли розпочав навчання закордоном В. Слотвінський, проте 27 жовтня 1735 р. він отримав від Руської провінції 270 зол. для того, аби повернутися додому. Екзамен в Римі склав 20 січня 1736 р. та повторно у Львові – 28 серпня 1736 р. (Świętochowski, Chruszczewski, 1975, s. 543). Наступним пріором, який здобув освіту у Римі був К. Віляновський. 8 вересня 1762 р. він отримав стипендію Браховського на навчання в Римі, монастир виплатив Віляновському 54 зол., аби покрити витрати на дорогу до Риму. Проте не вдалося з’ясувати, коли цей чернець закінчив навчання та склав іспити лектора (Świętochowski, Chruszczewski, 1975, s. 545). Здобув освіту в Римі також М. Биліна, який виїхав з Підкамінського монастиря 22 квітня 1776 р. Навчався там до 1780 р. Достеменно невідомо, коли та де він складав іспит, проте у 1780 р. він вже перебував у Підкамінському монастирі з лекторським ступенем (Świętochowski, Chruszczewski, 1975, s. 545).

Можна припустити, що більшість ченців, які навчалися закордоном попередньо проходили студії у Львові, та виїжджали на 5–6 році після вступу до спільноти. Важливо, що абсолютна більшість студентів-ченців повернулися до монастиря, де згодом викладали.

<sup>13</sup> А. Бергоф у спогадах зазначає, що писав до С. Хойнацького до Болоньї (PAU i PAN, s. 54 зв.).

### Кар’єра пріорів у монастирі

Оскільки при конвенті функціонував новіціат, тому монастирська спільнота динамічно змінювалася за рахунок молодих новиків. Аналіз збереженої книги професій, що велася з 1654 р. дає можливість простежити кар’єрний ріст новиків, які вступили до конвенту. Так, впродовж другої половини XVII–XVIII ст. “шлюби законні” у монастирі склали понад дві сотні осіб. Насамперед вони мали два роки випробувального терміну, аби остаточно переконатися у бажанні прийняти Обітницю Св. Домініка. Опісля їх зараховували до числа братів конвенту.

З понад 200 осіб, що отримали професію у Підкамінському монастирі 14 обиралися місцевими пріорами. Переважна більшість (53,8 %) з усіх відомих пріорів упродовж XVIII ст. були саме місцевими вихованцями. Таке відсоткове співвідношення свідчить про добрі можливості побудови кар’єри у монастирі. При чому, середня кількість років від прийняття професії до пріорювання становить майже 22 роки (21,7). Найдовше на пріорство у Підкамені довелося чекати А. Бергофу, який очолив Підкамінський конвент через 37 років після прийняття професії. Проте такий великий період можна пояснити перебуванням Бергофа на пріорстві в Мінську, яке розпочалося ще у 1700 р, тобто на 23 році перебування у спільноті. Натомість 8 ченців були обрані пріорами після 17–19 років перебування у спільноті. Звичайно, пріорами ставали ченці, які мали практику монастирського життя та упорядкування внутрішньомонастирського простору. Так, для прикладу, М. Пруський та М. Біліна очолили монастир у віці 33-х років, натомість А. Філіпович був обраний тільки у 40 років, а А. Бергоф – аж у 56 років.

*Таблиця 3*

### Пріори, що прийняли професію у Підкамені

№	Пріор	Рік вступу до Підкамінського конвенту	Рік обрання пріором у Підкамені	Кількість років від вступу до пріорювання
1.	Томаш Крушевський	1676 <sup>14</sup>	1699	23
2.	Ансельм Слотковський	1685 <sup>15</sup>	1708	23
3.	Александр Бергоф	1677 <sup>16</sup>	1714	37
4.	Маріан Пруський	1701 <sup>17</sup>	1717	16
5.	Вінцентій Спендовський	1714 <sup>18</sup>	1731	17

<sup>14</sup> Див: (APPD-3, s. 7).

<sup>15</sup> Див: (APPD-3, s. 11).

<sup>16</sup> Див: (APPD-3, s. 8).

<sup>17</sup> Див: (APPD-3, s. 21–22).

<sup>18</sup> Див: (APPD-3, s. 32).



## II. ІСТОРІЯ ХРИСТІЯНСТВА

6.	Августин Філіпович	1723 <sup>19</sup>	1740	17
7.	Альберт Слотвінський	1730 <sup>20</sup>	1748	18
8.	Феліціан Збикальський	1729 <sup>21</sup>	1751	22
9.	Чеслав Левковський	1742 <sup>22</sup>	1760	18
10.	Антоній Новацький	1730 <sup>23</sup>	1763	33
11.	Генрик Богуцький	1747 <sup>24</sup>	1765	18
12.	Венедикт Рибчинський	1757 <sup>25</sup>	1776	19
13.	Норберт Вирозумський	1756 <sup>26</sup>	1782	26
14.	Миколай Біліна	1770 <sup>27</sup>	1787	17

Кар'єра ченців здобуттям уряду підкамінського пріора не завершувалася, адже 10 пріорів були обрані очільниками Руської провінції домініканців. Зазвичай, ченці ставали провінціалами після пріорування в Підкамені, проте траплялися випадки, як для прикладу Т. Крушевський та М. Пруський, які після очолювання провінції поверталися до конвенту у Підкамені, де продовжували обіймати посаду пріора.

Провінціал обирався з числа пріорів конвентів та власне, право обрання провінціала також належало пріорам<sup>28</sup>. Каденція абсолютної більшості провінціалів у XVIII ст. становила 4 роки. Але траплялися випадки дострокового припинення урядування, наприклад, через смерть провінціала. Так, Казимир Цішевський був обраний провінціалом 8 вересня 1736 р., невдовзі після обрання організував візитацію монастирів, під час якої захворів та помер восени 1737 р. тоді ж його уряд перейняв Єжи Вінгелім. Схожа ж ситуація була з провінціалом Некефором Недевічем, після смерті місце котрого зайняв Г. Русіан. Власне Русіан очолював провінцію до закінчення каденції Недевіча (до 20 жовтня 1748 р.), опісля чого був обраним ще один термін провінціалом (20 жовтня 1748 р. – 8 вересня 1752 р.).

Серед 10-ти пріорів, Міхал Герниховський (провінціал до 2 лютого 1700 р.) (Barącz, 1861a, s. 315) очолював Підкамінський конвент ще у XVII ст. – 1697–1700 рр., після

<sup>19</sup> Див: (APPD-3, s. 49).

<sup>20</sup> Див: (APPD-3, s. 65).

<sup>21</sup> Див: (APPD-3, s. 62).

<sup>22</sup> Див: (APPD-3, s. 105).

<sup>23</sup> Див: (APPD-3, s. 92–93).

<sup>24</sup> Див: (APPD-3, s. 124).

<sup>25</sup> Див: (APPD-3, s. 145).

<sup>26</sup> Див: (APPD-3, s. 142).

<sup>27</sup> Див: (APPD-3, s. 176).

<sup>28</sup> Детальніше про вибори провінціала див.: (Jasiński, 1638, s. 140–143).

чого зразу ж був обраний провінціалом. Згодом провінцію Св. Яцека очолювали: Т. Крушевський (2 лютого 1708 – 2 лютого 1712 р.) (Bańcz, 1861a, s. 317); М. Пруський (8 вересня 1728 – 8 вересня 1732 р.) (Bańcz, 1861a, s. 322–323); С. Хойнацький (8 вересня 1732 – 8 вересня 1736 р.) (Bańcz, 1861a, s. 323–324); Г. Русіан (виконував обов’язки провінціала з 9 листопада 1747 р.; безпосередньо очолював провінцію: 20 жовтня 1748 – 8 вересня 1752 р.) (Bańcz, 1861a, s. 330); В. Спендовський (17 жовтня 1756 – 8 вересня 1760 р.) (Bańcz, 1861a, s. 334–335); Ф. Збикальський (8 вересня 1762 – 8 вересня 1766 р.) (Bańcz, 1861a, s. 335–339); А. Слотвінський (2 лютого 1768 – 8 вересня 1772 р.) (Bańcz, 1861a, s. 340–341); К. Вілановський (8 вересня 1774 – 8 вересня 1778 р.) (Bańcz, 1861a, s. 342–344); М. Біліна (7 травня 1797 – 27 липня 1806 р.) (Bańcz, 1861a, s. 350–357). Загалом підкамінські пріори становили майже 38% від загальної кількості провінціалів у XVIII ст. та сумарно обіймали цю посаду 45 років (6 з яких у XIX ст.). Наприкінці століття М. Біліна навіть зумів одночасно поєднати уряд провінціала та пріора у Підкамінському конвенті, що, як свідчать джерела, для XIX ст. було звичною практикою (Miławicki, 2022). Варто зауважити, що Норберт Чайковський, який отримав габіт в Підкамені у 1743 р. (APPD-3, s. 110), не був пріором, але у 1778 р. здобув провінційний уряд на 35-му році перебування у спільноті (Bańcz, 1861a, s. 344–345).

### Висновки

Таким чином, здійснено спробу реконструювати колективний образ пріора Підкамінського домініканського конвенту XVIII ст. На основі актового матеріалу вдалося з’ясувати середню тривалість урядування, вік та час прийняття професії для окремих пріорів. Аналіз конституцій ордену та спогадів окремих ченців чи ж нарративних джерел дало можливість простежити відмінності між нормами і практиками, що було продемонстровано на прикладі механізму обрання пріора.

Упродовж XVIII ст. 26 осіб були пріорами у Підкамені. Більшість з них прийняли професію у цьому ж монастирі у віці 16–17 років, після чого здобували освіту на генеральних студіях у Львові, а окремі, опісля – зазвичай в Колегіумі св. Томи Аквінського в Римі. Тільки після завершення трьох річних студій та здобуття ступеня лектора, можна було претендувати на обрання пріором. У більшості, це траплялося після 16–18 років перебування у спільноті, тобто у доволі зрілому віці. Перебуваючи на посаді пріора в середньому 4–5 років, ченці мали добру можливість бути обраними провінціалами, чим скористалася майже половина підкамінських пріорів, а їхнє урядування провінцією тривало чи не пів століття, що свідчить про відносно високий статус Підкамінського конвенту у Руській провінції Св. Яцека.

1. APPD-1: Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie (APPD), Pk 2. “*Kronika klasztorna czyli Dalsze Dzieje Świętej Góry Różańcowey Klasztoru WW. Xięży Dominikanów Prowincyi Ruskiej Świętego Jacka w Podkamieniu od Roku 1788 do R. 1797 y dalej Napisane Pod Przeorowstwem Przewielebnego Ojca Mikołaja Byliny S. T. P., który diebus Maij 97 obrany został Prowincyałem*”.

2. APPD-2: APPD, Pk 1. “*Bullarium Continens Speciales gratias a Sancta Sede Apostolica benigne concessas Conventui Sancti Montis Rosariani Ordinis Praedicatorum, Provinciae Russiae,*

*Diaecesis Luceoriensis ad Oppidum Podkamień, Collectum. Ex Mandato Eximii Admodum Reverendi Patris Sacrae Theologiae Magistri Henrici Russyan Provincialis ejusdem Provinciae Anno Domini 1752*".

3. APPD-3: APPD, Pk 27. "Liber Professionis Fratrum Ordinis Praedicatorum ab Anno 1654" ad annum 1929.

4. APPD-4: APPD, Pk 3. "Kronika Klasztoru WW. OO. Dominikanów w Podkameniu od Roku 1800 rozpoczęta przez Księdza Sadoka Barącz a doprowadzona przez jego następców do 1943 r."

5. AGAD-1: Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, (Archiwum Radziwiłłów), Dz. IV, sygn. 255. s. 46–48.

6. AGOP-1: Archivum Generale Ordinis Praedicatorum R XIV 6, G. G. G./I "Monumenta Historica, de Conventu Sancti Montis Rosariani Ordinis Praedicatorum, Provinciae Russiae, Diaecesis Luceoriensis, ad Oppidum Podkamień", 43 арк.

7. Barącz, S. (1858). *Wiadomość o klasztorze WW. OO. Dominikanów w Podkameniu*. Lwów.

8. Barącz, S. (1861). *Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego w Polsce. T. 1*. Lwów.

9. Barącz, S. (1861). *Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego w Polsce. T. 2*. Lwów.

10. Barącz, S. (1870). *Dzieje klasztoru ww. oo. Dominikanów w Podkameniu*. Tarnopol.

11. Bienkowski, L. (1972). Ankieta zakonna Garampiego z 1773 roku. *Zakony męskie w Polsce w 1772 roku*, 115–156.

12. Bocheński, J. (1930). *O liturgii dominikańskiej*. Lwów.

13. Chodykiewicz, K. (1780). *De Rebus Gestis in Provincia Russiae Ordinis Praedicatorum Commentarius: Libris XI. Digestus In Duas Partes divisus. Diversarum antiquitatum Monumentis & Observationibus Illustratus*. Berdyczów.

14. Dunczewski, S. (1746). *Kalendarz polski y ruski na rok Panski MDCCXLVI po przybyszowym pierwszy, po przestępnym wtory*. Zamość.

15. Flaga, J. (1985). Udział zakonów w duszpasterstwie w świetle materiałów ankiety zakonnej nuncjusza Giuseppe Garampiego z lat 1773–1774. *Folia Societatis Scientiarum Lublinensis. Humanistyka*, 27, 69–77.

16. Flaga, J. (1989). Ankieta zakonna nuncjusza G. Garampiego z lat 1773/74 jako podstawa źródłowa do badań nad studiami zakonnymi i ich organizacją. *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*, 36, 35–44.

17. Flaga, J. (1991). Zakony męskie w Polsce w 1772 roku. *Duszpasterstwo*, 2, 11–38.

18. Jasiński, K. (1638). *W. Summarium Ordinationum Capitulum Generalium Ordinis Praedicatorum [...] a primo Capitulo [...] Bononiae 1220 celebrato, usque ad Capitulum Romanum 1629 [...] celebratum emanatarum*. Kraków.

19. Kruszewski, T. (1716). *Góra Święta Naswięt. Panny w Łuckim biskupstwie. Na Wołyniu Nad Miastem Podkameniem. Przedziwnemi Cudami, y Stopkami Pánieńskimi: Dekretem Pásterskim i wielu pielgrzymowaniem wstawiona*. Lwów.

20. Markiewicz, A. (2009). Kościół i klasztor OO. Dominikanów w Brodach w świetle osiemnastowiecznych inwentarzy. *Dominikanie na ziemiach Rzeczypospolitej w epoce nowożytnej*, 227–255.

21. Markiewicz, A. (2011). Post hostilitatem. Klasztory prowincji ruskiej dominikanów w świetle wizytacji z lat 1708–1709. *Inter oeconomiam coelestiam et terrenam. Mendykanci a zagadnienia ekonomiczne*, 487–514.

22. Miławicki, M. (2015). Wspólnoty zakonne w Kamieńcu Podolskim w XVIII wieku. *Kościół chrześcijański na Podolu*, 201–274.

23. Miławicki, M. (2022). Przeorzy klasztoru dominikańskiego w Podkameniu w XIX wieku w świetle kroniki klasztornej Sadoka Barącz a. *Матеріали Третьої міжнародної науково-краєзнавчої*

конференції “Історія Підкаменя в контексті політичних, соціально-економічних та культурних процесів на західноукраїнських землях”. Збірник 3. Львів, Підкамінь, 207–245.

24. Okolski, S. (1648). *Góra Święta Naswięszey Panny Rozanca S. W Luckim biskupstwie na Wołyniu nád Miąstem Podkamieniem. Przedziwnemi Cudámi, y Stopkámi Pánieńskiem, Dekretem Pásterskim y wielu pielgrzymowániam wstawiona*. Kraków.

25. Özgüleş, M., Quirini-Poplawski, R. (2013). Haseki Gülnus Sultan Camisi, that is on the History of the Dominican Church in Kamianets Podilsky in 1672-1699. *Biuletyn Historii Sztuki*, LXXV. Warsaw.

26. PAU i PAN-1: PAU i PAN Biblioteka Naukowa w Krakowie. Kr. 1064. “*Pamiętnik Aleksandra Berhofa, zakonnika z klasztoru dominikanów w Podkamieniu, z lat 1658–1725, pszetlumaczony z łaciny pszcz Sadoka Barączca w 1858 r.*”.

27. PAU i PAN-2: PAU i PAN. Biblioteka Kórnicka, sygn. BK00096. “*Acta Provinciae S. Hyacinthi In Russia Sacri Ordinis FF Praedicatorum Sub Initio Regiminis Eximii A. R. P. Sacrae Theologiae Praesentati Fratris Laurentii Kaluski Missionarii Apostolici Per Capitulum Cameneci Podoliae Anno 1786-to Die 8-va Septembris Celebratum In Priorem Provincialem Electi Inchoata*”.

28. Świętochowski, R., Chruszczewski, A. (1975). Polonia Dominicana apud extraneos. *Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222–1972*, 467–554.

29. Żukiewicz, K. (1907). *Dzieje Cudownego Obrazu Maryi w kościele oo. Dominikanów w Podkamieniu*. Kraków.

30. Александрович, В. (2007). *Інвентарі Олицького замку XVII–XVIII ст.* Луцьк.

31. Дашкевич, Я. (1997). Об’єктивне і суб’єктивне в просопографії. *Український біографічний словник: Історія і проблематика створення: Матеріали науково-практичної конференції, Львів, 8–9 жовтня 1996 р.* Львів, 42–44.

32. Дашкевич, Я. (2011). Майстерня історика. *Джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. Львівське відділення ІУАД ім. М. С. Грушевського НАН України*, 5–43.

33. Капраль, М., Клименко, І. (упоряд.). (2023). *Юзефович Ян Томаш. Історія Львівського архієпископства (1614–1700)*. Львів.

34. Сінкевич, Н. (2009). *Laudare benedicere praedicare: Домініканський орден на Волині в кінці XVI – на початку XIX ст.* Київ.

35. ЦДІАЛУ-1: Центральний державний історичний архів України у Львові (ЦДІАЛ України), ф. 146, оп. 13, спр. 455 “*Листування, звіти, списки та ін. документи про стан римо-католицької парафії с. Підкамінь Золочівського округу*”.

36. ЦДІАЛУ-2: ЦДІАЛ України, ф. 146, оп. 84, спр. 2005 “*Донесення, звіти, листування та інші документи про фінансовий стан римо-католицького монастиря домініканців у м-ку Підкамінь Золочівського округу. Том II*”.

37. ЦДІАЛУ-3: ЦДІАЛ України, ф. 146, оп. 84, спр. 2006 “*Донесення, звіти, листування та інші документи про фінансовий стан римо-католицького монастиря домініканців у м-ку Підкамінь Золочівського округу. Том III і останній*”.

## References

1. Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie (APPD), Pk 2. “*Kronika klasztorna czyli Dalsze Dzieje Świętej Góry Różańcowey Klasztoru WW. Xięży Dominikanów Prowincyi Ruskiej Świętego Jacka w Podkamieniu od Roku 1788 do R. 1797 y dalej Napisane Pod Przeorowstwem Przewielebnego Oycza Mikołaja Byliny S. T. P., który diebus Maij 97 obrany został Prowincyałem*” (in Polish)

2. Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie (APPD), Pk 1. “*Bullarium Continens Speciales gratias a Sancta Sede Apostolica benigne concessas Conventui Sancti Montis Rosariani*

*Ordinis Praedicatorum, Provinciae Russiae, Diaecesis Luceoriensis ad Oppidum Podkamień, Collectum. Ex Mandato Eximii Admodum Reverendi Patris Sacrae Theologiae Magistri Henrici Russyan Provincialis ejusdem Provinciae Anno Domini 1752*” (in Polish)

3. APPD, Pk 27. “*Liber Professionis Fratrum Ordinis Praedicatorum ab Anno 1654*” ad annum 1929 (in Latin)

4. APPD, Pk 3. “*Kronika Klasztoru WW. OO. Dominikanów w Podkamieniu od Roku 1800 rozpoczęta przez Księdza Sadoka Barącz a i doprowadzona przez jego następców do 1943 r.*” (in Polish)

5. Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, (Archiwum Radziwiłłów), Dz. IV, sygn. 255. s. 46–48 (in Polish)

6. Archivum Generale Ordinis Praedicatorum R XIV 6, G. G. G./I “*Monumenta Historica, de Conventu Sancti Montis Rosariani Ordinis Praedicatorum, Provinciae Russiae, Diaecesis Luceoriensis, ad Oppidum Podkamień*”, 43 ark. (in Italian)

7. Barącz, S. (1858). *Wiadomość o klasztorze WW. OO. Dominikanów w Podkamieniu*. Lwów (in Polish).

8. Barącz, S. (1861). *Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego w Polsce. T. 1*. Lwów (in Polish).

9. Barącz, S. (1861). *Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego w Polsce. T. 2*. Lwów (in Polish).

10. Barącz, S. (1870). *Dzieje klasztoru ww. oo. Dominikanów w Podkamieniu*. Tarnopol (in Polish).

11. Bienkowski, L. (1972). Ankieta zakonna Garampiego z 1773 roku. *Zakony męskie w Polsce w 1772 roku*, 115–156 (in Polish).

12. Bocheński, J. (1930). *O liturgii dominikańskiej*. Lwów (in Polish).

13. Chodykiewicz, K. (1780). *De Rebus Gestis in Provincia Russiae Ordinis Praedicatorum Commentarius: Libris XI. Digestus In Duas Partes divisus. Diversarum antiquitatum Monumentis & Observationibus Illustratus*. Berdyczów (in Latin).

14. Dunczewski, S. (1746). *Kalendarz polski y ruski na rok Panski MDCCXLVI po przybyszowym pierwszy, po przestępnym wtory*. Zamość (in Polish).

15. Flaga, J. (1989). Ankieta zakonna nuncjusza G. Garampiego z lat 1773/74 jako podstawa źródłowa do badań nad studiami zakonnymi i ich organizacją. *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*, 36, 35–44 (in Polish).

16. Flaga, J. (1985). Udział zakonów w duszpasterstwie w świetle materiałów ankiety zakonnej nuncjusza Giuseppe Garampiego z lat 1773–1774. *Folia Societatis Scientiarum Lublinensis. Humanistyka*, 27, 69–77 (in Polish).

17. Flaga, J. (1991). Zakony męskie w Polsce w 1772 roku. *Duszpasterstwo*, 2, 11–38 (in Polish).

18. Jasiński, K. (1638). *W. Summarium Ordinationum Capitulorum Generalium Ordinis Praedicatorum [...] a primo Capitulo [...] Bononiae 1220 celebrato, usque ad Capitulum Romanum 1629 [...] celebratum emanatarum*. Kraków. (in Latin).

19. Kruszewski, T. (1716). *Góra Święta Naswięt. Panny w Łuckim biskupstwie. Ná Wołyniu Ná Miastem Podkamieniem. Przedziwnemi Cudami, y Stopkami Pánieńskimi: Dekretem Pásterskim i wielu pielgrzymowánien wslawiona*. Lwów (in Polish).

20. Markiewicz, A. (2009). Kościół i klasztor OO. Dominikanów w Brodach w świetle osiemnastowiecznych inwentarzy. *Dominikanie na ziemiach Rzeczypospolitej w epoce nowożytnej*, 227–255 (in Polish).

21. Markiewicz, A. (2011). Post hostilitatem. Klasztory prowincji ruskiej dominikanów w świetle wizytacji z lat 1708–1709. *Inter oeconomiam coelestiam et terrenam. Mandykanci a zagadnienia ekonomiczne*, 487–514 (in Polish).

22. Miławicki, M. (2022). Przeorzy klasztoru dominikańskiego w Podkamieniu w XIX wieku w świetle kroniki klasztornej Sadoka Barącz. *Materialy Tretoi mizhnarodnoi naukovo-kraieznavchoi konferentsii «Istoriia Pidkamenia v konteksti politychnykh, sotsialno-ekonomichnykh ta kulturnykh protsesiv na zakhidnoukrainskykh zemliakh»*. Zbirnyk 3. Lviv, Pidkamin, 207–245 (in Polish).
23. Miławicki, M. (2015). Wspólnoty zakonne w Kamieńcu Podolskim w XVIII wieku. *Kościół chrześcijański na Podolu*, 201–274 (in Polish).
24. Okolski, S. (1648). *Góra Święta Naswięszey Panny Rozanca S. W Luckim biskupstwie ná Wołyniu nád Miastem Podkamieniem. Przedziwnemi Cudami, y Stopkami Pánieńskiem, Dekretem Pásterskim y wielu pielgrzymowaniem wslawiona*. Kraków (in Polish).
25. Özgüleş, M., Quirini-Poplawski, R. (2013). Haseki Gülnus Sultan Camisi, that is on the History of the Dominican Church in Kamianets Podilsky in 1672-1699. *Biuletyn Historii Sztuki*, LXXV. Warsaw (in Polish).
26. PAU i PAN. Biblioteka Naukowa w Krakowie. Kr. 1064. “*Pamiętnik Aleksandra Berhofa, zakonnika z klasztoru dominikanów w Podkamieniu, z lat 1658–1725, pszetlumaczony z lacy ny pszech Sadoka Barącz w 1858 r.*” (in Polish)
27. PAU i PAN. Biblioteka Kórnicka, sygn. BK00096. “*Acta Provinciae S. Hyacinthi In Russia Sacri Ordinis FF Praedicatorum Sub Initio Regiminis Eximii A. R. P. Sacrae Theologiae Praesentati Fratris Laurentii Kahuski Missionarii Apostolici Per Capitulum Cameneci Podoliae Anno 1786-to Die 8-va Septembris Celebratum In Priorem Provinciale Electi Inchoata*” (in Latin)
28. Świętochowski, R., Chruszczewski, A. (1975). Polonia Dominicana apud extraneos. *Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222–1972*, 467–554 (in Latin).
29. Żukiewicz, K. (1907). *Dzieje Cudownego Obrazu Maryi w kościele oo. Dominikanów w Podkamieniu*. Kraków (in Polish).
30. Aleksandrovych, V. (2007). *Inventari Olytskoho zamku XVII–XVIII st*. Lutsk (in Ukrainian).
31. Dashkevych, Ya. (1997). Obiektynne i subiektynne v prosopohrafi. Ukrainskyi biohrafichnyi slovnyk: Istoriia i problematyka stvorennia: Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii, Lviv, 8–9 zhovtnia 1996 r. Lviv, 42–44 (in Ukrainian).
32. Dashkevych, Ya. (2011). Maisternia istoryka. *Dzhereloznavstvo ta spetsialni istorychni dyst-sypliny. Lvivske viddilennia IUAD im. M. S. Hrushevskoho NAN Ukrainy*, 5–43 (in Ukrainian).
33. Kapral, M., Klymenko, I. (uporiad.). (2023). *Yuzefovych Yan Tomash. Istoriia Lvivskoho arkhyiepyskopstva (1614–1700)*. Lviv (in Ukrainian).
34. Sinkevych, N. (2009). *Laudare benedicere praedicare: Dominikanskyi orden na Volyni v kintsy XVI – na pochatku XIX st*. Kyiv (in Ukrainian).
35. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u Lvovi (TsDIAL Ukrainy), f. 146, op. 13, spr. 455 “*Lystuvannia, zvity, spysky ta in. dokumenty pro stan rymo-katolytskoi parafii s. Pidkamin Zolochivskoho okruhu*” (in Ukrainian).
36. TsDIAL Ukrainy, f. 146, op. 84. spr. 2005 “*Donesennia, zvity, lystuvannia ta inshi dokumenty pro finansovyi stan rymo-katolytskoho monastyria dominikantsiv u m-ku Pidkamin Zolochivskoho okruhu. Tom II*” (in Ukrainian).
37. TsDIAL Ukrainy, f. 146, op. 84, spr. 2006 “*Donesennia, zvity, lystuvannia ta inshi dokumenty pro finansovyi stan rymo-katolytskoho monastyria dominikantsiv u m-ku Pidkamin Zolochivskoho okruhu. Tom III i ostannii*” (in Ukrainian).